

Ispán Ágota Lília

A VÁROS VIDÉKE
A falusi lakosság életmódváltása
az urbanizáció hatására

Bölcsészettudományi
Kutatóközpont
Néprajztudományi
Intézet

Budapest, 2020

A könyv megjelenéséhez támogatást nyújtott
a Nemzeti Kulturális Alap Könyvkiadási Kollégiuma

Olvasószerkesztő
Bednárík János

Borítóterv
Molnár Icsu István

Nyomdai előkészítés
Mahmoudi-Komor Judit

A borító az alábbi fotók felhasználásával készült:
Tiszapalkonyai Erőmű, 1966. A fotó a Tiszaújvárosi Művelődési Központ
és Könyvtár Hamvas Béla Városi Könyvtár tulajdona. Ltsz.: 2007.3732.1
Tiszaújváros (Tiszaszederkény) Tisza út a Kazinczy út felől nézve, háttérben a
víztorony, 1969. VÁTI Építésügyi Dokumentációs és Információs Központ Tervtára.
Fortepan / Lechner Nonprofit Kft. Dokumentációs Központ, 29311.

ISBN 978-963-416-205-6

Kiadta
Bölcsészettudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézet
H-1097 Budapest IX. Tóth Kálmán utca 4.
Felelős kiadó: Fodor Pál
© Ispán Ágota Lília

ELKH | Eötvös Loránd
Kutatási Hálózat

Nyomás és kötés
Prime Rate Kft.
Felelős vezető: Dr. Tomcsányi Péter

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	9
<i>Kutatástörténet</i>	10
<i>A kutatás fő forrásai</i>	18
<i>A kötet felépítése</i>	24
ÉPÍTETT KÖRNYEZET, VÁROSKÉP ÉS TÉRHASZNÁLAT	27
LENINVÁROSBAN	
<i>„Változó Tisza-parti táj”</i>	29
<i>Az épülő Újváros</i>	35
<i>A rekreáció helyszínei: kultúrházak, parkok, játszóterek, szabadidőközpontok</i>	44
<i>A városi szobrok</i>	51
<i>A városi „háztájik”: kiskertek</i>	54
<i>A garázs új funkciójában</i>	60
<i>A térhasználat jellemzői</i>	69
FOGLALKOZÁSI ÁTRÉTEGZŐDÉS A VÁROS KÖRNYÉKI FALVAKBAN	71
<i>A Mezőcsáti járás – táji keretek</i>	71
<i>A foglalkozási átrétegződés a statisztikai adatok tükrében</i>	78
<i>A foglalkozási átrétegződés egyéni megélése</i>	89
A NÉPI ELLENŐRZÉSI BIZOTTSÁGHOZ ÍRT KÖZÉRDEKŰ	97
BEJELENTÉSEK ÉS PANASZLEVELEK	
<i>A bejelentések tematikája</i>	98
<i>„Borzasztó lopások fojnak a térszünkbe.” – a térszek elleni panaszok</i>	98
<i>„még egy ilyen kapzsi tanácselnök ebben a rendszerben nem volt a község</i>	107
<i>élén” – a helyi potentátok elleni bejelentések</i>	
<i>A társadalmi tulajdon védelme az üzemekben</i>	110
<i>A levelek stílusa, formai jellemzői</i>	112
<i>Érvelési stratégiák</i>	115
<i>A levélírók motivációja, a levélírás funkciója</i>	121
A KULTURÁLT ÉLETMÓD SAJTÓREPREZENTÁCIÓI A	123
SZOCIALIZMUS ELSŐ ÉVTIZEDÉBEN	
<i>A kulturáltság mint műveltség</i>	124
<i>A kulturáltság mint viselkedés</i>	134

A FALUVILLAMOSÍTÁS ÉS HÁZTARTÁSI KÖVETKEZMÉNYEI	139
„A kommunizmus = szovjet hatalom + az egész ország villamosítása”	140
Háztartási gépek az otthonokban	148
A falusi háztartások legnépszerűbb eszközei: a mosógép és a televízió	156
A KERESKEDELMI INFRASTRUKTÚRA ÁTALAKULÁSA	166
A kulturált kereskedelem	170
A szocialista kereskedelem eladói	172
Fogyasztói panaszok	176
Az üzlethálózat átalakítása	182
A kereskedelem hagyományos módjainak és helyszíneinek átalakulása	191
AZ UTAZÁS ÉLMÉNYE: ÜDÜLÉS, TSZ-KIRÁNDULÁS, CSALÁDI KIRUCCANÁS, BEVÁSÁRLÓÚT	202
Üdülési lehetőségek	204
Az utazás tapasztalata	209
„HÁT IJEN A SZOCIALIZMUS?” ÉLETMÓD ÉS MENTALITÁS EGY KORABELI PARASZTI „ÖNÉLETRAJZBAN”	220
Az alkotás folyamata	221
Időskori mindennapok	225
ÖSSZEGZÉS	237
FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK	243
Levéltári és archívumi források	243
Sajtó	244
Játék- és diafilmek, filmhíradók	244
Interjúk	245
Nyomtatott források és szakirodalom	246
KÉP- ÉS TÉRKÉPJEGYZÉK	276
SUMMARY	278